

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

11 päivänä joulukuuta 1987

Lausunto n:o 3

Liikennevaliokunnalle

Liikennevaliokunta on kirjeellään 20 päivästä marraskuuta 1987 pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 119 radioviestintää koskevaksi lainsäädännöksi. Erityisesti liikennevaliokunta pyysi perustuslakivaliokuntaa kiinnittämään huomiota lakiehdotuksen 16 §:n säännöksiin hallitusmuodon 11 §:n kannalta.

Asian johdosta ovat olleet kuultavina yli-insinööri Vesa Palonen liikenneministeriöstä, puheenjohtaja Seppo Sisättö Suomen Radioamatööriliitto ry:stä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian yksinomaan valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi radiolaki, joka saattaisi radiolaitteita ja radioviestintää koskevat säännökset ajanmukaisiksi. Lakiehdotus koskee radiotaajuuksia ja radiolaitteita, niiden rakennetta, hallussapitoa ja käyttöä sekä radioviestinnän suojaamista häiriöiltä.

Tarkoituksena on, että radiotoimintaa koskeva lainsäädäntö tulisi voimaan 1 päivänä lokakuuta 1988, jolloin myös perustettavaksi ehdotettu Telehallintokeskus aloittaisi toimintansa.

Valiokunnan kannanotot

Lakiehdotuksen 16 §

Lakiehdotuksen 16 §:n 2 ja 3 momentin mukaan Telehallintokeskuksen määräämillä tarkastajilla on oikeus tarkastuksen suorittamiseksi päästä

erinäisiin paikkoihin. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin tarkastellut tällaisia tarkastusvaltuuksia hallitusmuodon 11 §:n kannalta muun muassa lausunnoissa n:o 16/1982 vp., n:o 6/1983 vp. ja n:o 1/1986 vp. Valiokunta on katsonut, että hallitusmuodon ja vakiintuneen lainsäädäntökäytännön huomioon ottaen on kotirauhan suojasta poikkeamisesta säädettävä lailla ja pääsääntöisesti vain tärkeän yleisen edun vaatiessa. Valtuudet kotirauhan piiriin tunkeutumiselle olisi annettava vain virkavastuulla toimivalle henkilölle, jolle ei tulisi antaa oikeutta itse käyttää voimakeinoja vaan jonka olisi tarvittaessa turvauduttava poliisin virka-apuun.

Lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdan mukaiset tarkastusvaltuudet täyttävät epäilyksittä lainsäädäntökäytännössä edellytyksenä pidetyn tärkeän yleisen edun vaatimuksen muun muassa siitä syystä, että tarkastuksen avulla pyritään selvittämään toisen radiovastaanottimelle aiheutuvan häiriön lähde. Vastaanoton häiriöttömyys on merkittävää sananvapaudenkin kannalta.

Tarkastusvaltuudet olisivat Telehallintokeskuksen määräämillä tarkastajilla, jotka saadun selvityksen mukaan eivät välttämättä olisi virkasuhteessa valtioon. Selvää kuitenkin on, että palvelussuhteensa laadusta riippumatta tarkastajat ovat rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja virkamiehiä ja toimivat näin ollen rikosoikeudellisen virkavastuun alaisina.

Lakiehdotuksen perusteella on selvää, ettei tarkastajilla olisi oikeutta käyttää voimakeinoja päästäkseen tiettyyn paikkaan, jos sinne pääsy estetään, vaan heidän tulisi lain 20 §:n 1 momentin mukaisesti pyytää poliisin taikka tulliviranomaisen tai rajavartiolaitoksen virka-apua.

Edellä todettujen seikkojen osalta lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohta ja niihin

liittyvä 3 momentti täyttävät ne vaatimukset, jotka on asetettu tavallisen lainsäädäntöjärjestyksen edellytyksiksi.

Lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin 1 kohdan tarkastusvaltuus on arveluttavan avoin hallitusmuodon 11 §:n kannalta. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on, että tämän kohdan nojalla toimitetaan sellaiset määräaikaistarkastukset, joita on edellytetty asianomaisen luvan ehtoissa. Näin ymmärrettynä tarkastusvaltuus on valtiosääntöoikeudelliselta kannalta hyväksyttävä. Valiokunta pitää kuitenkin asianmukaisena tämentää lainkohtaa esimerkiksi lisäämällä siihen seuraava lause: "jos lähetin on lupachdoissa määrätty tarkastettavaksi määräajoin."

Lausuntoihin n:o 19/1985 vp. ja n:o 1/1986 vp. viitaten valiokunta pitää asianmukaisena, että tarkastuksen toimittaminen jonkun kodissa on mahdollista vain erityisestä syystä.

Lakiehdotuksen 22 §

Valiokunta katsoo 22 §:n 2 momentista ilme-

nevän hallitusmuodon 11 §:n 2 momentista johdettujen vaatimusten kannalta riittävän selvästi, että säännös on poikkeus takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 12 §:n 1 momentista ja että momentin viittaus kotietsinnästä rikosasioissa voimassa olevaan sääntelyyn koskee 1.1.1989 alkaen pakkokeinolakia (450/87). Kun lisäksi etsinnän toimittamisen edellytyksenä ehdotuksen mukaan on rikosepäily, voidaan lakiehdotus tältäkin kannalta arvioituna käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz, varapuheenjohtaja Alho sekä jäsenet Anttila, Häkä-

mies, Jäätteenmäki, Kekkonen, Laitinen, Lamminen, Männistö, Niinistö, Pohjola, Pokka, Puisto, Vistbacka ja Vähänäkki.